

Izhaja vsak dan razen nedeli in praznikov.

PROSVETA

Issued daily except Sundays and Holidays.

LETO—YEAR X.

Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., SOBOTA 17. FEBRUARJA (FEBRUARY) 1917.

ŠTEV.—NUMBER 41.

VELIKA KAMPANJA ZA MIR JE V NAČRTU.

Organizacija za mir je ustanovljena.

JOSEPH D. CANNON JE APELIRAL NA SENATORJA STONA. — TAJNIK TUMULTY JE SPREJEL MIROVNO DELEGACIJO. — AMERIŠKI POMORŠČAKI SO PROSTI. — VIŠJI POVELJNIKI AMERIŠKE MORNARICE NA TAJNEM POSVETOVANJU.

Washington, D. C., 16. feb. — Iz New Yorka so dospeli sem trije Pullmanovi vozovi, natlačeni z mirovnimi delegati, katerim so se pridružili delegatje iz New Jerseyja, Pennsilvanije, Connecticuta, Massachusettsa in Marylanda.

V Washingtonu se marsikaj doseže in kongresniki radi poslušajo, če vidijo da je gibanje močno in vplivno. Mirovna manifestacija je bila tudi impozantna in je dokazovala, da je poleg socialistov še mnogo drugih ljudi, ki žele, da se ohrani mir. Povorka je bila dolga nad en otok, kar gotovo nekaj šteje, če pomislimo, da so vsi delegatje prišli od zunaj.

Mnogo senatorjev in kongresnikov je bilo prepričanih, da je mirovna delegacija imela tehtne vzroke, da je prišla v Washington in povedala svoje razloge, zakaj naj se ohrani mir.

Delegacija je zvečer zapustila Washington, ko je storila svoje za ohranitev mira.

Situacija je še vedno resna in vojna nevarnost se ni minila. Ta vtis je vzela mirovna delegacija s sabo domov. Delegatje so prepričani, da se bo predsednik Wilson vstavljal do zadnjega vojni. Ali vprašanje je, kje je zadnje in kaj je zadnje.

Če se hoče ohraniti mir, mora mirovna misel tako prepričati ameriško ljudstvo, da ostane glas različen s sabljo glas vpijočega v puščavi. Džingoti in drugi vojni hujšaki so na delu že mesec. Ljudske duše zastrupljajo, da je vojna potrebna, ker so pravice ameriškega ljudstva ogrožene. Vojni duh širijo v kongresu in sploh ne opuste nič, kar podžiga vojno razpoloženje. Protivojna agitacija je šele pričela in narašča vedno bolj. Upati je, da zmaga, ker se ji vsaki dan pridružujejo nove ljudske plasti.

Za mirovno kampanjo afoje izdelan velik načrt, tako, da bodo prijatelji miru dosegli vse ljudske sloje. Govorniki bodo nastopili na univerzah, da razbijajo vojni duh, ki so ga tje zanesli džingoti. Ustanovili bodo tiskovne in zakonodajske odbore, da priredijo shode in mirovne manifestacije v vsaki državi. Delegacija, ki je došla v Washington, se je organizirala kot "Mirovni odbor v potrebi". Nato se je konstituirala v odeske in ko je bilo notranje delo končano se je napotila v senat. Na potu so stali fotografi, da so jemali svetlobne slike.

V pisarni senatorja Stona se je delegacija ustavila. Joseph D. Cannon je govoril proti napovedi vojne. Povdarjal je, ko je bila pred 140 leti ustanovljena ta republika, so jo ustanovili, da v nji vlada ljudstvo. Dejal je, da republika danes šteje 100.000.000 prebivalcev in se ložje ubrani vsakega sovražnika kot ob njemem rojstvu, ko je bila še majhna. Nastopil je proti oboroženosti sili in priznal je, da so bile pravice ameriškega ljudstva kršene. Nemčija se lahko kaznuje na ta način, da ne sme nobena nemška ladja v Združene države in nobena ameriška ladja v Nemčijo, dokler Nemčija ne povrne škodo. To je po njegovem mnenju hujša kazen kot vojna.

Neki demokratični senator je izjavil, da dobiva brzojavke za mir na bušnje. Večina telegramov je podpisana z nemškimi imeni.

O. A. Sorensen iz Lincoln, Nebr., ki zastopa "Družbo za mir" iz Nebraske, je dejal: "Srednji zapad je absolutno in brezovomno proti vojni. V Srednjem zapadu so prepričani, če pride do krize, da so jo hoteli uradniki in diplomatje in ne ljud-

stvo. O vojni naj odloči ljudstvo, ki plača ceno in umira na bojiščih, ne pa generali, diplomatje in tovarnarji, ki izdelujejo strelivo. Res je, da so bile naše pravice pogažene ali nas bo potem poplačal program krvoprelitja?"

Delegacija je obdrževala shod, na katerem je sprejela resolucijo, da shod podpira predsednika, da z mirovni metodami doseže sporazum ne le z Nemčijo, ampak z vsemi brati v Evropi.

Ob petih popoldne je delegacija odšla v Belo hišo in je izročila tajniku Tumultyju resolucijo.

Washington, 16. februarja. — Sinoči je napetost med Nemčijo in Združenimi državami nekoliko popustila, ko je došla neoficijelna vest, da je Nemčija izpustila dva in sedem deset ameriških pomorščakov, ki so se pripeljali na zasedenem angleškem parniku Yarrowdale v Nemčijo.

S tem odpade ultimatum nemški vladi, ki so ga baje že pisali v državnem departamentu. Ameriška vlada je hotela ultimatu dodati poročilo, da ni bila nobena nemška trgovska ladja zaplenjena v ameriških vodah.

Včeraj so imeli ameriški najvišji mornariški poveljniki sejo. Časnikarski poročevalci kapitalističnih dnevnikov, ki radi izvedeti, o čem so razpravljali in kaj so sklenili. Njih trud je bil seveda zastoj in zato ugibajo o zaključkih seje. Neki poročevalci lista, ki komaj pričakuje, da bi bile Združene države strmoglavljene v vojno, si je sestavil takole kombinacijo:

1. Da se oboroži ali spremlja ameriške potniške parnike in druge ameriške trgovske ladje, da jih varujejo pred napadom nemških potapljač.

2. Da se pripravi atlantiško brodovje za varstvo ameriškega obrežja in panamskega prekopa pred nemškimi potapljačami.

3. Da se napravi mornariško demonstracijo pred Kubo, izkrcna mornariško pehota, da se potlači revolto.

4. Da se napravi mornariško demonstracijo v mehiških vodah, da se napravi pritisk na Carranza, ki je pod vplivom nemških agentov.

Poročevalce je torej sestavljala zaključke po svoji glavi in sicer tako, da so velekapitalistom všeč.

Nekateri višji uradniki menijo, da ne bi bilo modro pretrgati zveze z Avstrijo, ki je glavna zaveznica Nemčije. Če se pretrgajo diplomatske zveze z Avstrijo, tedaj mora storiti nekaj več, kot da samo izreče, da se strinja z Nemčijo glede boja s potapljačami na morju.

NA LINCOLNOV ROJSTNI DAN JE ODLOŽILO NA 10,000 DELAVCEV DELO.

Bridgeport, Conn., 16. febr. — Tovarnarji so trdili da Lincolnov rojstni dan ni postavljen praznik. Zahtevali so, da pridejo delavci na delo proti navadni plači, ki velja za delavnice. Odborniki strokovnih organizacij so zahtevali, da dobe delavci na Lincolnov rojstni dan časni pol. Tovarnarji so ostali pri svoji trditvi in posledica njih trmoglavosti je bila, da je na Lincolnov rojstni dan ostalo nad 10,000 delavcev doma.

VREME.

Oblačno in gorkije v soboto. Vetri bodo pihali od jugozapada. Vetrovi bodo pihali od jugozapada.

Pristani na vzhodu so zabasani z blagom.

UČINEK NEMŠKE BLOKADE.

Washington, D. C., 16. feb. — Nemška blokada je povzročila, da je pričelo zastajati blago v vzhodnih lukah, da so sedaj vsa skladišča zvrhana, železniški tiri so pa zatlačeni s tovornimi vozovi. Temu je seveda krivo tudi pomanjkanje obširnih skladišč in železniških tovornih vozov.

V glavnem mestu so se zbrali zastopniki tridesetih železniških družb, da se posvetujejo o situaciji. Zborovanju so prisotstvovali tudi uradniki meddržavne trgovske komisije. Razpravljali so o sledečih točkah:

1. Da se izreče embargo za vse izvozne blago, ki odhaja v vzhodne luke, dokler ga ne nalože na ladje in napravijo prostor za drugo blago.

2. Da se izreče embargo tudi za nekatero domače blago, ki ga vozi na vzhod.

3. Da se loči prazne vozove od naloženih na železniških tirih in se pošljejo prazni vozovi domov. Preloži naj se blago, da lahko pošljejo vlake, ki so se sestavili iz praznih voz, domov po zapadnih železnicah. Ti vlaki imajo prednost pred vsemi vlaki, izvešči so le osebni vlaki. Vzhodne železnice priznajo, da izmenjajo prazen voz za naloženega.

Železniški promet na vzhodu bo zelo omejen, dokler ne bo izvršen načrt.

Blago se je nagomladilo v vzhodnih lukah, odkar je proglašena nemška blokada in ladje v mnogo manjšem številu zapuščajo pristane.

Neka železnica poroča, da ima vse ture zatlačene z vozni, ki so naloženi s pšenico. Poleg ima še 94 bark, ki so zvrhane z žitom.

Vsi elevatorji na vzhodu so zvrhali z žitom v Minneapolisu pa čaka 4,000,000 bušljev pšenice, da jo odpošljejo proti vzhodu.

Zastopniki železniških družb so se zedinili, da pošljejo vsaki dan 50 voz pšenice in 50 voz moke iz Minneapolisa proti vzhodu. Zastopnik mlinarjev v Minneapolisu so seveda protestirali proti takemu zaključku, češ da lahko nastane pomanjkanje živil na vzhodu. Gospodje so pač pozabili, da so železniški tiri na vzhodu zabasani z vozni ki so naloženi z živežem. Pomanjkanja živil se torej ni bati, če bodo hoteli spekulante postaviti živež na ameriški trg.

Višji železniški uradniki v New Yorku zavračajo zopet vso krivdo na srednjozapadne železnice družbe in pravijo, da je nemška blokada le deloma zakrivila, da so kolodvorji na vzhodu zabasani s tovornimi vozni in skladišča zvrhana z blagom.

ALI MISLIJO POTLAČITI ŠKANDAL?

Denver, Colo., 16. februarja. — Do predvčeršnjim še niso arietali bogatih pridaničev, ki so prirejali orgije. Uradniki izjavljajo, da je vse preskrbljeno, da ne uide nobeden pridaničev kazni.

Neka mlada dekle je konferirala dve uri s sodnikom Ben B. Lindsayjem. V začetku je bila molčeča, potem je pa povedala, kar ji je bilo znano o malopridni petorici. Povedala je imena možkih in deklet, ki so prihajali k orgijam v Denver in zunaj mesta, pri katerih je bila sama navzoča.

Dekle je imenovala moža, ki je sin neke najbogatejše družine v mestu, ki se je šele pred kratkim oženil.

Sodnik Lindsay je dejal, da je sedaj zapletenih pet in dvajset oseb v škandal, ki imajo premoženje.

Mnogo deklet se sramuje pričati, ker se boje, da pridejo njih imena v javnost. Tudi nekateri stariši nočejo, da bi njih hčere nastopile kot priče.

Dve ženi, ki sta se udeleževali izletov, sta že zapustili mesto.

Mladinsko sodišče se potrudi, da vpliva na stariše, naj svetujejo svojim hčeram, da nastopijo kot priče.

Velika Britanija je kupila avstralsko pšenico

3,000,000 TON IZVOZILJO V 18 MESECIH.

Delavci se gibljejo.

Sydney, Avstralija, po pošti. — Največja pšenična kupnja je bila ravnokar izvršena v Avstraliji. Britska vlada je kupila vso pšenico, ki jo Avstralija lahko pogreši do koncem leta 1918. Kupnja se je izvršila skozi avstralsko vlado v prilog farmarjem.

Farmarji dobe na mestu \$1.15 za bušeljske pšenice. Vse transportne stroške v deželi in iz dežele nosi Velika Britanija. Farmar ima plačati od te cene le vreče, drugo ostane njemu. Ko je farmar spravil pšenico v vreče, zadostuje, da obvesti vlado, da je pšenica pripravljena. Vlada potem prevzame pšenico in izroči farmarju potrdilo za sprejeto pšenico, ki ga lahko zmenja na banki v denar.

Pšenica, ki jo je kupila Velika Britanija tehta na 3,000,000 ton. Pšenico namerava Velika Britanija izvoziti v osemnajstih mesecih. Za prevoz pšenice potrebujejo 500 ladij, ki bo vsaka nosila do 6,000,000 ton.

Avstralska delavska stranka je obdrževala svojo konferenco v Melbourne, da izdela svoj program za letošnje leto. Konferenca je takoj izključila iz stranke vse političarje, ki so zagovarjali obvezno vojaško dolžnost in so naklonjeni militarizmu. Kongresu ni preostalo drugega, da jih je oficijelno izključil in na njih mesto imenoval nove kandidate za prihodnje volitve.

Kongres je sklenil, da v interesu humanitete Velika Britanija in njeni zavezniški soroče centralnim silam svoje zahteve, ki naj bodo take, da se kmalu sklene časten mir. Sklenili so tudi, da se resolucijo pošlje delavski stranki v Veliki Britaniji in se obenem obvesti časnike v Ameriki o tem zaključku.

Kongres je nadalje sklenil, da poslanci apelirajo v parlamentu, ker ni vlada grajala vojaških izgradov na shodih. Sprejel je zaključek, da se da ljudstvu na splošno glasovanje, da se odpravijo delzna ministarstva in državni gubernorji.

Kongres je tudi razpravljal o krutem kaznov. vojakov na bojiščih radi malenkostnih prestopkov. Mnogo vojakov je bilo privezanih v trikotu, ker niso pozdravili častnikov.

Nadalje je bil sprejet zaključek za spremenitev ustave, da ljudstvo dobi pravo do direktne zakonodaje: inicijativno in referendum.

VEST GA JE PEKLA?

Montreal, Canada, 16. februarja. — Frederick J. Farrell se je podal na policijsko postajo in je dejal, da ga peče vest. Izpovedal je, da je bil navzoč, ko je bila umorjena Maggie Colbert, znan umetniški model. Dejal je, da je za njeno smrt odgovoren Bernard W. Lewis iz Pittsburgha. Hotel je posredovati v sporu, a oba sta njegovo ponudbo zavrnili.

Lewis je izvršil samomor v Atlantic Cityju, ko so ga hoteli aretirati.

Farrell je star 25 let in baje je priznal da je pomagal Lewisu dvigniti mrtvo Colbertovo na posteljo. Potem sta se ločila z Lewisom na ulici.

Farrell želi, da ga vrnejo v Philadelphia, da izpove, kar mu je znanega o umoru.

MESARSKI KRALJ JE POSODIL \$500,000 VELIKI BRITANIJ.

Chicago, Ill., 16. februarja. — J. Ogden Armour, glava znane mesarske tvrdke, je podpisal \$500,000 vojnega posojila za Anglijo.

Američan W. M. G. Singer je podpisal \$500,000 vojnega posojila. Strattons iz Independence, Colo., je podpisal \$330,000 vojnega posojila.

DEMONSTRACIJA ZA KRUH NA HOLANDSKEM.

ŠVEDSKA JE ZAPLENILA ŽIVILA.

NEMŠKA BLOKADA DELA SKRBI ITALIJANSKI VLADI RADI ŽIVEŽA. — VSTAJA NA KUBI SE ŠIRI. — NOVE HOMATIJE OB MEHIŠKI MEJI. — RIO JANEIRO POROČA O DVOMLJIVEM BOJU NA MORJU.

Berlin, 16. februarja. — Nemške čete so včeraj pričele z ofenzivo v Šampaniji. Vojni stan poroča, da so nemške čete napredovale za pol milje na poldrugo miljo dolgi fronti Zajele so 888 ujetnikov.

London, 16. februarja. — Iz Haaga poročajo, da so sestradani ljudje demonstrirali radi pomanjkanja hrane. Demonstranti so šli pred palačo kraljice. Vojaki in policaji so razpršili demonstrante.

London, 16. februarja. — Brzojavka iz Stockholma poroča, da se je švedska vlada odločila, da prevzame ves ječmen, oves in vse žitne proizvode v deželi. Prepovedano je krmiti živali s krompirjem.

Galveston, Tex., 16. februarja. — Od tukaj je odplopo pet ladij, od katerih je ena namenjena na Angleško, tri na Francosko in ena v Kopen-Hagen. Na parniku "Udala Mendi" je 140,000 bušljev pšenice.

Rim, Italija, 16. februarja. — Vlada je podvzela korake, da organizira razdelitev živeža. Zdej sta upeljana dva postna dneva in mogoče jih uvedejo še več.

Boje se, da potapljače skoraj popolnoma ustavijo dovoz živeža in premoga.

Washington, D. C., 16. febr. — Ameriški poslanik Gonzales poroča, da se revolucija na Kubi širi od vzhoda na vse kraje. Revolucionarji so dobro preskrbljeni z municijo in manjše praske so se vršile v bližini Havane.

Santiago de Cuba, 6. febr. — Vojaski gubernor je obvestil včeraj ameriškega konzula P. Merrill Griffitha, da so se vojaške čete v Guantanamo pridružile vstašem.

New York, 16. februarja. — V provinci Santiago so gospodarji liberalci (vstaši). V luki so baje položene morske mine. To poročilo sta sprejela dr. Raimundo Cabrera in dr. Orestes Ferrara, predsednik parlamenta. Oba sta liberalca, ki sta tukaj v interesu stranke.

Santiago de Cuba, 16. febr. — Vojaski gubernor je odredil aretacijo prominentnih konzervativcev, češ, da so zarotniki proti vladi. Gubernorja Rodriguez Puentea in druge civilne uradnike, katerim je bilo dovoljeno, da se vrnejo domov, so odgnali v kasarno.

Washington, 16. feb. — Kubanski minister je danes obvestil državni departament, da ima vlada na Kubi položaj pod svojo kontrolo. V Havani se zdaj vsrigo aretacije v ustajo zaplenjenih oseb. Aretiranih je tudi 53 policajev, ki so obdolženi zarote proti vladi. V Santiagu so zaprli veliko število odloženih političarjev konservativne stranke, katere dolžijo solidetežbe pri revolti odnoso skrivnih simpatij z uporniki gibanjem.

Predsednik Menocal je danes izdal proglas, v katerem pravi, da vlada ne misli preganjati svojih političnih nasprotnikov, kakor jih plašajo vodje rebelnega gibanja. Pristavcem vsake stranke je zagotovljena varnost in svoboda, ako ostanejo lojalni napram vladi.

MEHIČANI UMORILI TRI AMERIČANE.

Hachita, N. M., 16. feb. — Mehikanski banditje pod vodstvom Jose Ynez Salazarja, o katerem

trdijo, da je v službi Ville, so v pondeljek napadli Corner ranch ob meji in odvedli seboj tri ameriške cowboye. Včeraj so pa našli vse tri umorjene kake tri milje onkraj meje. Razjarjeni cowboyi so takoj organizirali četo in hoteli odmarširati čez mejo, da se maščenjo nad banditi, toda spametovale jih je dejstvo, da ima Salazar 500 mož, njih je pa samo petdeset; zato so odložili maševanje.

Mnogo ameriških naseljenecv ob meji je zapustilo svoja domova v strahu pred banditi. Dve četi 12. zvezne kavalarije patrolirata bližnje naselbine ob meji.

ŽRTVE SUBMARINK.

Potopljene ladje v zadnjih 24 urah 4
Skupna tonaža 2.100
Vseh ladij potopljenih od 1. februarja 108
Skupna tonaža 232.840
Ameriške potopljene ladje 2
Angleške 65
Ladje ostalih zaveznikov 7
Neutralne ladje 34

London, 16. feb. — V zadnjih 24 urah so nemške submarineke dodale nadaljne štiri ladje na svojo listo brezobzirnega potapljanja. Te so: "Ainsdale" (angleška), 1735 ton; "Margarita" (angleška), 375 ton; dve ribiški ladji z neznano tonažo.

Moštvo na potopljenih ladjah se je rušilo. Na parniku "Ainsdale" je bil tudi eden Amerikane, ki je služil kot mornar. Moštvo imenovanega parnika je bilo šest ur na odprtem morju in je silno prezeblo vled-uraza.

London, 16. feb. — Lloyd naznanja v svojem poznejšem poročilu da so danes bili torpedirani še tri parniki, ki so: "Longear" 2777 ton; "Perey Roy" 110 ton in "Greenland", 1753 ton. Vsi tri so angleški. Po tem poročilu je skupno število potopljenih parnikov naraslo na 111.

ODNOŠAJI Z AVSTRIJO.

Washington, 16. feb. — Iz Pariza so danes poročali, da so dobili Američani v Avstriji poziv z Washingtona, da naj nemudoma zapustijo avstralska tla. Uradniki v državnem departamentu tajijo, da bi bila vlada kdaj izdala tak poziv Amerikancem v Avstriji, sodijo pa da je moral to storiti poslanik Penfield sam na svojo pest, ako se je to res zgodilo. Vlado uradniki še zmiraj upajo, da se na kak način prepreči razdor z Avstrijo, a obenem priznavajo, da sedanja znamenja še ne opravičujejo tega upanja.

NEMČIJA JE OPROSTILA MORNARJE.

Washington, 16. feb. — Nemadno poročilo z Berlina da je nemška vlada včeraj izpustila 72 ameriških mornarjev, ki so bili pripeljani v nemško luko na vpljenem parniku Yarrowdale je prišlo v Washingtonu ravno ob času, ko je vlada nameravala poslati zahtevo potom Švice da mora Nemčija brez odloga izpustiti mornarje. Ako se gornje poročila izkaže za resnična, potem bo nota seveda pridržana.

Druga vest, ki je nekoliko omenila napetost položaja, je prišla danes, da so nemške oblasti dovolile članom ameriške pomožne komisije v Belgiji in severni Franciji, da se lahko ostanejo tamkaj nekaj časa. Včeraj je bilo poročano, da morajo Ameri-

(Dalje na 3. str., 1. kol.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (Januarja 31-16) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

Kje je krščanska civilizacija?

Ko je predsednik stopil pred senat in je dejal, da naj evropska vojna konča brez zmagovalca, so velekapitalistični listi obsojali tak mir. Pametni ljudje niso bili prav nič razočarani, da so velekapitalistični listi zavzeli tako stališče. Velekapitalistični listi ne zastopajo ljudskih koristi, čeprav jih ljudstvo kupuje, čita in smatra marsikatero stvar, ki je pisana proti ljudskim koristim, za veliko modrost. Velekapitalistični listi zagovarjajo interese tistih, katerim vojna v Evropi prinaša velike koristi, in zategadelj se hudujejo nad predsednikom, ki sugestira; naj vojna konča brez zmagovalca. Če vojna konča brez zmagovalca, mora končati takoj, dokler še ni zmagovalca. In če konča vojna, prenehajo vojni profiti, in zato priporočajo, naj se vojna nadaljuje, dokler bo nekdo zmagovalac.

Čas, da bo nekdo zmagovalac, je mogoče še daleč. In kolikor bolj se odmika dan miru, toliko boljši so izgledi na masten profit. Od kapitalistov vendar ne moremo pričakovati, da zakoljejo kokoš, ki jim nosi zlata jajca.

Ameriški kapitalisti višje cenijo profit kot človeška življenja, ki jih uničujejo v znoreli Evropi. In večina ameriškega ljudstva, ki jo že tako izkorišča kapitalistični razred, plačuje velekapitalistom še posebej davek, dokler traja vojna v Evropi, ki je zanje vojna neusahljiv vir dohodkov. Kapitalistom ne zadostuje, da vlečejo profit od narodov v Evropi, ki so zapleteni v vojno. Zato so podražili ameriškemu ljudstvu vse življenske potrebščine in tako tudi njega molzejo, čeprav Združene države niso zapletene v vojno.

Če se hoče dočakati zmago, se mora vojna nadaljevati. K milijonom mrličem, ki so padli na evropskih bojnih poljih, je treba nagromaditi druge milijone mrličev. Če je danes krompir v Ameriki po \$2.50 bušelj, bo napočil dan, ko bo tri, štiri, pet in mogoče še več dolarjev bušelj, ako ne pride mir. Vojna se mora nadaljevati, ker tako zahtevajo kapitalistični interesi.

Vzpričo teh dejstev se ponasamo še s krščanstvom! Čutečemu človeku poka srce žalosti, ko čita, kako fantje in možje v najlepši življenski dobi padajo v vojni, kako jih trgajo in mesarijo granate. Kapitalisti, ki imajo od vojne profit, pa pravijo, da se vojna mora nadaljevati, da ne preneha tok zlata v njih blagajne. Ta dotok dolarjev se jim zdi še premajhen. Nastopili so proti temu, da vojna konča brez zmagovalca, zdaj bi pa radi videli, pravzaprav zahtevajo, da se tudi Združene države zapletejo v vojno, ker računajo s tem, da potem hitro ne konča.

Tisti, ki hočejo pahnti Združene države v vojno in pritiskajo na predsednika in kongres, da pride do napovedi vojne, se radi pobahajo, da so dobri kristjani. Njih krščanstvo je do pike podobno njih patriotizmu. Oboje je le ščit za profitolovstvo.

In čas je, da ljudstvo pozna te lažikristjane, ki se bahajo s krščanstvom, priporočajo pa umor, rop in požig, da se rede njih denarne mošnje.

Daleč smo zabredli v dvajsetem stoletju! Profit je postal vera in bog je postalo zlato!

Svetnik "Billy" v pravi podobi.

Nekoč je "Billy Sunday" preobračal zopet kozolce in se zvijal na odru, da napravi večji vtis na poslušalce, katerim je pripovedoval, kakšne muke jih čakajo na drugem svetu, če zapuste ozko, trnjevo pot, ki vodi edina v nebesa. Na neko mlado ženo, ki je prišla poslušat pridigarja pokore, so napravila klovniska zvijanja smešen vtis: Zasmejala se je od srca, ko je videla, kako se "Billy" zvija in premetava svojega rojstva kosti, da napravi vtis na svoje poslušalce.

"Billy" je to opazil, zresnil se mu je obraz, postavil je svojo telo v pozo kot da se čuti užaljenim, potem je pa

Photo by American Press Association.

Bogatinji si preganjajo čas, da so priredili obed na ledu. Od dolgega časa ne vedo, kaj bi počeli, pa so se domislili, da bi ne škodilo, če enkrat za spremembo obedujejo v mrasu. Tako ljudje zapravljajo čas, ki imajo vsega preveč.

dejal: "Vi, kodrasto počesana sestra, vi še ne morete gnesti testa za kolačke, ne da bi stresli testo."

Potem žaljivem dovtipu, ki se je zdel Billyju zelo pameten, je nadaljeval s svojo klovnijado na odru in slikal poslušalcem muke, ki jih čakajo na onem svetu.

Vladar, ki sedi tam zgoraj in o katerem pravijo, da vse vidi in sliši in da njemu ni nič prikritega, se je gotovo počutil zadovoljnim, ko je slišal, da se mlada žena smeje od srca klovnju, ki ga slika kot maščevalno bitje, ki ima edino veselje, da muči in trpinči ljudi na svetu.

In če bi bil Krist slučajno na svetu, bi vzel bič v roke kot svoječasno v tempelj, ko je iz njega spodil semnarje, menjalce in druge, in bi ošvrknil parkrat tistega, ki po nemarnem jemlje njegovo ime v usta.

"Billy" je postal misjonar in pridiga krščanstvo. Seveda ne stori tega, da spreobrača grešnike, ampak ker tako misjonarenje nosi več kot pa igra z žogo.

Človek, ki pravi, da pridiga krščanstvo, se zvija na odru pri pridigi kot klovn v cirkusu in skuša z navadnim uličnim dovtipom osramotiti ženo, ki ima za njegove kapucinade le smeh, je navaden prebrisanec, ki se očitno norčuje iz ljudstva, ki ga pride poslušat.

DOPISI.

Eveleth, Minn. — Dela se pri nas sedaj s polno paro in tudi plača ne bi bila še preslaba, da ni vse tako nazarensko drago. — V društvenem oziru smo dobro preskrbljeni, ker imamo več, kakor pol duzeta različnih društev, na razpolago. Kljub temu pa se dobijo še rojaki, ki niso za slučaj nesreče zavarovani pri nobenem podpornem društvu. Nedavno tega je nek 22 letni slov. mladenič nagloma zbolel in v par dneh očel zatisnil za vedno. Bil ni zavarovan pri nobenem društvu in treba je bilo kolektati za pogrebne stroške. Rojaki, tu je zopet lep vzgled kolikega pomena so podporni društva, ker bolezen ali smrt nič ne izbira; naj bo mlad ali star. Pregovor pravi, da mlad more, star pa mora umreti. — Društven imamo že zdaj več kot preveč, pa so nekatere rojakinje ustanovile še eno pred kratkim. H kateri jednoti mislijo novo društvo pridružiti, tega pa prav zares ne vem in najbrž tudi same ne. Društvo se imenuje "Krščanske žene. Kakšen namen ima, oziroma bo imelo društvo tudi ne vem, čul sem pa govoriti, da plača vsaka članica mesečno par desetice zato da bo smela kolektati v služenju da zbolil! Ampak jaz skoro kar verjeti ne morem.

Z. L.

Collinwood, O. — Slučajno me je zaneslo na veselico Slov. zadr. zv., ki se je vršila v soboto 10. tega meseca. Dvorana je bila natlačena občinstva in tudi mask ni manjkalo, saj je bila vendar maskeradna veselica. Vsakdo izmed rojakov lahko sprevidi, kako zelo smo v Collinwoodu potrebni ene prostorne dvorane za veselice, za društvene seje in sploh za vse. Oprinimo se torej te lepe ideje, ki bo v korist nam in našim potomcem.

Ne smem pozabiti omeniti ne-

koliko postrežbe Slov. zadr. zv., tako na veselicih kot v trgovini. Na veselici sem parkrat opazil pri razdelitvi takozvanega "luncha", da se ne postopa nepristransko in z vsemi enako, da si morajo za "tiket" vsi enako plačati. Tu ne bi se smelo gledati na nobeno prijateljstvo. Sicer po mojih mislih nihče ne gre na veselico, da bi se tam najedel in napil ali če človek malo pije tudi rad včas malo prigrizne. — Tudi v trgovini bi morali biti vsi enako vljudno postreženi in ista cena bi morala veljati za vse. Posebno na dom pripeljano meso ni včas prve vrste.

To je ravno največja napaka pri nas Slovenceh, da si nekateri domisljujejo da so več kot drugi. Tudi tiste govorice, kdo je bil na veselici in kdo ne. Govorjenje kot: "ta je bila na veselici, njen mož mora pa delati," ali: "on je bil, nje pa mi maral seboj," je neumestno in naj bi v prihodnje izostalo. Ako so ti keti prodani, naj se ne vprašuje, kdo se vdeleži veselice in kdo ne. Vsak naj gleda na svoje delo, za katero je plačan in se ne zanima za privatne zadeve drugih. Ako bo šlo pa tako naprej kot dozdaj, je pa še daleč čas, ko se bomo Slovenci združili.

Opozovalec.

Mineral, Kans. — Delavske razmere so tu bolj slabe radi tega se delavec vedno bolj izseljuje od tu. Samo naše društvo št. 19 S. N. P. J. izdalo je v preteklem letu okoli 24 prestopnih listov. Vseeno je tu še precej Slovencev, ki niso člani našega društva. Te vabim, da naj pristopijo dokler je čas.

Ker mi ravno manjka nekaj žlic vilice in podobne drobnjave, vdeležil sem se tudi jaz kontesta za nove naročnike Prosvete in onega že imam! Apeliram na članke in nečlane, da se naročijo na naš delavski dnevnik, kajti kakor so nam potrebne žlice in vilice, tako potrebna nam je Prosveta.

— Draginja je tudi tu velika. Kdor letos svinjsko obličje uživa, ta se more šteti med srečne. Če pojde še en čas tako naprej, bomo se res morali obrniti k materi naravi, kot prvotni prebivalci te dežele. Nekaj časa sem imeli smo delavci v rovu št. 5. prave indijanske vaje, pa ni šlo, zato smo zapustili. Lahko mi verujete, da je bil prizor za bogove, ko se je včasih po-dvajset delavcev do vratu bosih umivalo v umivalnici, kjer je bil palec debel led po tleh. Marsikak laskav pozdrav na naslov peklenškega poglavarja in kompanije je bil pri tem izrečen, ampak izdela ni nič. Samo štrajk je tisto sredstvo, ki omeči trdo kompanijsko kožo, zato, smo bili primorani zaštrajkati. — Toliko za danes, o priliki se pa še oglašim. Pozdrav! — Tajnik dr. št. 19.

Glencoe, O. — Tudi tukaj na Glencoe se je pričelo svitati med drugimi narodnostmi, ktere so si že večkrat vzgled vzele po Slovenceh. Sosednja lokalna organizacija U. M. W. of A. je pričela z nakupovanjem delnice za združeno prodajalno. Za vzrok navajajo preveliko draginjo in da nečajo podpirati več posameznih dobic-kolovcev na škodo splošnosti. Prav je tako.

Dne 1. februarja obdržavali so tukajšnji slovenski in drugi slovanski delavci shod in soglasno sprejeli resolucijo proti vojni, ktero so poslali predsedniku Wilsonu. V resoluciji zahtevamo, da ostane Amerika neutralna, ker nemški delavci nam niso nič slabega storili, da bi jih šli pobijati za nič. Buren aplavz je sledil, ko je bila resolucija prečitana.

Kot je bilo približno pred enim letom poročano v glasilu S. N. P. J. je tukajšnja premogarska družba sleparila delavce s tem, da je dala uteži pri tehtnici zaliti s svincem in na ta način oškodovala premogarje pri tehtanju premoga. Delavci so prišli slepariji na sled, in tožili družbo in tožbo dobili. Družba je morala plačati \$500.00.

Društvo Jutrzanja Zora, šte. 54 S. N. P. J. je v enem letu napredovalo skoro za štirideset članov in na zadnji seji so pristopili zopet štirje člani po rodu Hrvat. Le tako naprej!

Pozdrav vsem članom in članicam S. N. P. J. in vsem zavednim delavcem!

Poročevalec L. B.

Širom Amerike.

ODBOR ZVEZNE BANKE OB TOŽEN ZAROTE.

Washington, D. S., 16. februarja. — Kongresnik Lindberg iz Minnesote je predlagal, da se toži guvernija Hardinga, Paul M. Warburga in druge člane odbora zvezne banke. V obtožnici jim očita hudodelstva in prestopke.

Lindberg jim očita zaroto v zvezi z J. P. Morgan and Co., Kuhn, Loeb and Co., v kateri je

bil preje Paul Warburg drug, Prvo narodno banko v New Yorku in drugimi velikimi bančnimi interesi.

Lindberg obtožuje Paul Warburga, da je za kulisami delal kakšne postavbe naj se sprejmejo za zvezno banko. To je delal v interesu velekapitalistov. Očitno je, da pet članov odbora zdaj tolna-či zakon v korist skupini spekulantov.

Lindberg obtožuje, da je bilo ameriško ljudstvo vsled slabega tolmačenja zakonov udarjeno za več milijard dolarjev.

Lindberg pravi, da je bil zakon za zvezno rezervno banko posledica nepretrgane kampanje velekapitalistov in petih članov odbora.

Lindberg obtožuje nadalje, da so bile bojkotirane državne in druge banke.

Ko so Lindberga pozvali v zbornici, naj pride z dokazni dan, je odgovoril, da lahko vse dokaže z matematično natančnostjo.

Lindbergova obtožnica je bila po čitanju izročena justičnemu odseku.

RADI POLJUBA V SMRT.

Minneapolis Minn., 16. feb. — Don Sorea je oddal strel na 17letno Virginijo Klabunder, ker mu ni hotela dati poljuba, potem je pa sebi pognal kroglico v srce.

EN SAM TOLOVAJ JE OROPAL BANKO ZA \$30,000.

Winnsboro, La., 16. febr. — Ko sta bila bančni podpredsednik S. Herterwick in njegov prijatelj sodnik R. L. Holstein sama na Franklinovi državni banki, je vstopil zakrinkan ropar in je oropal banko za \$30,000. Rob je bil izvršen v anraku.

Bančni ravnatelji so uvedli preiskavo, ker se jim rop dozdeva preveč misteriozen.

BREZPOSELNI DELAVEC SE JE POSLUŽIL FINEGA STANOVANJA.

New York, 16. februarja. — Dve tektivi so aretirali Štefana Stabowskega, ko je prišel skozi okno iz stanovanja gđe. Charlotte in Belle Andrews, ki sedaj bivata v Floridi. Stanarina znaša \$9,000 na leto.

Stabowsky je na sodišču skozi tolmača povedal, da je brez dela in ker je videl, da je bogato opremijeno stanovanje prazno, je v njem prenočeval. Ukradel ni nič in poleg je še stražil, da drugi niso kaj ukradli.

Zagovor mu ni dosti pomagal. Sodnik ga je postavil pod \$2,000 poročstva, češ da je s silo ušel v tuje stanovanje.

JAJCA PO 60 CENTOV TUCAT.

South Bend, Ind., 16. febr. — Jajca v prodaji na drobno stanejo 60 centov tucat. Farmarji zahtevajo na 45c za tucat v prodaji na debelo. Salata v glavicah, ki je bila po \$2.50 sod, je zdaj \$4.75. Spnača je poskočila pri bušlju od \$1.75 na \$2.50. Krompir stane \$2.75 bušelj.

DOSMRтна JEČA ZA UMOR.

Clay, W. Va., 16. februarja. — Howard Sampson je bil spoznan krivim, da je umoril soseda Tannerja. Porotniki so ga priporočili milosti in sodnik ga je obsodil v dosmrtno ječo.

Obraznava njegovega očeta Andrew Sampsona je bila odložena do aprila.

ŽENSKÉ DOBE PRAVICO VO LITI PREDSEDNIKA.

Columbus, O., 16. februarja. — Senat je sprejel Reynoldsovo predlogo, ki daje ženam v državi Ohio pravico voliti predsednika Združenih držav. Za predlogo je bilo oddanih 20 glasov, proti pa 16. Predloga je bila sprejeta že v zbornici in guverner se je izrazil, da jo podpiše.

TRUST ZAHTEVA, DA DELAVCI POSTANEJO DEŽAVLJANI.

Duluth, Minn., 16. februarja. — Minnesota Steel kompanija, po družnica United Steel korporacije, je izdala "ferman," da morajo vsi njeni uslužbenici vzeti državljanske papirje. Delavci, ki se ne pokore povelju, bodo odpušteni. Kompanija je dovolila tri dni časa, da lahko vsakdo vpraša za državljanski papir.

Lepa Vida.

(Roman. Spisal Josip Jurčič.)

(Nadaljevanje)

Mrak je že bil, ko Anton ves spehan pride k čakajočemu bratu v gostilno. Truden sede za mizo in glavo podpre. Obraz mu je bil ves izpremenjen, pogled divji, lasje razmršeni. Župnik se ga je bal ogovoriti.

"Nisem ga našel, ušel mi je za danes," reče Anton zamolklo.

"Bog je tako hotel, da ne storiš česa v naglosti, kar bi ti kasneje žal bilo, kadar stvar hladno premisliš."

"Žal? Meni žal? Morem li ga večkrat ubiti, gada? Ko bi imel vsaj sto sre, da bi ga stokrat zabol! Bog! Kaj ima Bog tu opravka? Zakaj ga ni z nebeško strelo zadel ali v zemljo pogreznil tačas, ko mi je prinesel hudiča s seboj v hišo. Zato naj zdaj meni delo prepusti, in jaz dovršim, če sam zraven devetkrat poginem."

"Ne kolni Boga!" prosi župnik.

"Ne boj se zame. Poginem ne prej, predno ne kaznujem obeh. Njega in nje." (Tu da Anton svoji ženi ime, ki ga nismo zapisali.) "Ha-ha-ha! Pojdi sem in pljuni mi v obraz, brate! Jaz nisem mož. Še stara krmežljava baba, ki sama sebe pozablja, ne bi se bila dala tako grdo za nos voditi, tako slepariti, kakor sem se dal jaz. Brate, zaničuj me, prosim te, smeja se mi. Smešen sem prokleto! Uteče mi žena za laškimi fantinom. Kadar se ga naveliča, pride nazaj zopet k meni in jaz vsaki pripovedki rad vrljem! Povej mi, ali bi bil še kdo vrjel. Povej mi, kako jo naj zadržim?"

"Kazen prepuščaj Bogu, njegova je sodba. Ona je tudi dovolj kaznovana za svojo mlado lahkomišelnost, skesana je, še Bog ji bode odpustil," reče župnik.

"Dovolj kaznovana? Koliko je dovolj? Mlado lahkomišelnost praviš? Ti hočeš reči s tem, da je mene starega zapustila in šla za mladim laškim gizdalimom. Mene starega? Pa ne samo mene, ne, ne samo mene!" vpije Anton in iskro se mu divje oči.

"Zapustila je mlado dete svoje, dete moje. Mačka bi se s tigro v boj spustila, predno bi svojo mlado ostavila in šla, plaha zajka brani svoj rod, le Basnigojeva prokleta hči je mogla svoje dete zapustiti in za tujim obrazom ubegniti! In to mi svetuješ ne kaznovati? Bog tega ne sme odpustiti. Pa če hoče on, Anton Samorod noče, več, čuješ? Ko bi bila samo mene pustila, dejal bi bil morda, pa le morda: prestar, pregrd sem ji, prepuščaj, naj ide, naj se nasiti." (govor Antonov je bil nadalje nezapisen), "pa naj se ne prikaže več. Ali ženska, ki more svoje dete zapustiti, ki preneha biti mati, ne more pri meni živeti. Si li že slišal kedaj o taki materi? Nisi! Vida sama je to mogla, in glej, jaz sem to žensko rad imel, jaz. Ali te ni sram takega brata?" Zakrije si oči in med prsti so mu tekla solze od silne jeze.

Kaj je mogel župnik na take besede odgovorjati? Kar bi bil rekel, bilo bi olje v ogenj. Oba molčita nekaj časa. Anton potem le zdaj pa zdaj v mizo zarenči, znamenje, da se mu divje misli v možganih dalje razpletajo.

"Pi, potem ideva počivati in jutri bodeš bolj sklepal, kar ti je storiti," reče župnik.

Anton je pač pil, a rekel: "Kaj mi je storiti, to je že sklenjeno. Počival prej nehom, predno nimam njega pod pestjo. Kadar oni..." — naše pero ne sme zapisati imen, katere je Samorod Paoliju dejal — "jenja dihati, potem pride ona na vrsto. Potem hočem počivati, ali kar bode. Morda pridem potem sam na vrsto: vse enako mi je. Ona za njimi! Ti greš domov. Vzemí otroka od nje proč, z njo ne govori, če si moj brat. Ona ni več žena moja. Žena! Ha-ha-ha! Kako jo naj imenujem? Ali mi ne veš najrajšega imena povedati, da ga dajem tej babi, katere iskaje sem pol sveta prehodil, od bolesti skoraj zblaznil, za katero bi si bil dal srce iz telesa iztrgati. Povej mi najraje ime za njo!"

Nikar ne pozabi, da je bila zapeljana, da je bila premlada, ko te je vzela. Misli sam na sebe več," reče župnik.

"Zapeljana! Da, ali zato je treba dveh, zapeljiva in nje, ki se je dala. — Spal ne bom prej, to ti prisegam, predno zapeljiva ne dobim."

"Kje ga moreš iskati, če je mesto zapustil? Jutri idiva rajši domov..."

"Ne. Še nočoj gre ladja v Benetke in jaz z njo. Drugam ni šel kot domov. Jutri ga najbrže že imam. Potem pridem domov. In potem pride ona na vrsto..." Vidiš ga!"

S to besedo zasadi s silno močjo svoj dolgi nož v mizo. "Tako gotovo, kakor je Bog za nas umrl, ti povem. Kravaj in še gorak prinesen ta nož domov, izpuljen iz prsi one italijanske kače in potem je njen, če me doma počaka, če se mi ne umakne tako daleč, da naše solnce ne prisije za njo več. Pa otroka jej vzemi, precej! Ali pa molči! Pa, tiho bodi, da pridem jaz domov."

Strah je bilo župnika. Poskušal je tolažiti, pogovarjati, ali Anton je enako govoril dalje in ko je ura prišla, ob kateri je začel mesec vznajati, odšel je na ladjo, ki ga je imela vesti v Benetke na krvavi pot osvete.

Župnik je mogel le Boga prositi, naj varu je brata umora. Ali vedel je, da se reši le, če Bog sluša, da Paolija doma ne najde. Othod Antonov bi bil potem še celo ugoden, ker bode mogoče Vido daleč od razpuzenega moža odpraviti in rešiti.

DVAJSETO POGLAVJE.

Župnik je bil na potu domov preverjen, da Vido ne najde več na Samorodini, temveč da se je na njegov opomin in svet, ki ga ji je bil v

naglosti pismeno iz Trsta poslal, že umaknila in skrila. Da bode on zvedel njeno bivališče, to je trdno upal in namenjen je bil, če ni šla dovolj daleč in če ni dovolj varna, skrito jo še boljše. Čas, misli je, bode tudi Antona izpremenil, ohladil mu maščevalni duh in Bog ve, da li se ne bode dala stvar zravnati toliko kolikor je mogoče. Saj je bil dober posrednik za prihodnost tu, mali sinko, najboljši prosilec za mater. Torej časa dobiti in morda bode še vse dobljeno in popravičeno.

Kako pa se začudi, ko pride na svoj in Antonov dom, na Samorodino, in Vido tam najde. Bila je prvi hip, ko je njegovo poročilo dobila, poslušajoča le naravni nagon samohranjenje je res zbežala v rojstveno svojo hišo, na Basnigojevino, kjer bi je Anton vsaj prvi hip ne bil iskal in kjer bi se mu bila utegnila skriti, ako bi prišel. Ali drugo jutro se je bila sama zopet v Samorodino vrnila, predno je bil župnik tja prišel. Vrnil se je bil oni kljubovalni ponos, kateri ji je bil kot deklici lasten. Naj se zgodi kar hoče! Naj stori z njo kar hoče! Naj jo ubije, ali zapodi po svetu, če hoče!

"Za Boga! kaj delaš tu, pojdi proč, da te ne najde, doma ne smeš biti!", prosi župnik.

"A jaz hočem biti," reče ona.

"Ti ga ne poznaš, kakšen je v svoji divjosti. On te more — usmrtiti!"

"Naj me! Ali poslušati me mora prej. Povedati mu hočem, da sem kriva, da me ima pravico umoriti. Ali nisem sama jaz kriva, on tudi, vi tudi, moji starši tudi, vsi si ste krivi. Pomagajte mi, da mu to v obraz povem, potem me pa naj ubije. Vi znate to bolje povedati, in veste vse in razložiti si morete vse. Kolikrat sem premišljala jaz, ali povedati ne znam, zato mi vi pomagajte. Kadar bode to vse slišal in pozneje vse premislil, kakor sem jaz, odpustil mi bode morda vsaj nekoliko. Ne bežim, ne. Ko sem prišla sem nazaj iz svoje sramote, nisem mislila lagati. Nč nisem mislila zakrivati. Menila sem, da on in vsi sver že ve in zna mojo sramoto. Še le ko sem videla, da ne on, ne mati, ne nihče ne ve, kaj je res z menoj bilo, porabila sem one izmišljene govorice. Hotela sem, ko sem domov hodila, le še svoje dete enkrat videti. Potem naj me mož ubije, če me noče. Ostala sem potem pri njem, saj veste, nič ni slutil, da mu lažem. Ali ponoči si trdno spati poleg njega nisem upala iz vednega strahu, da mu v spanju in v sanjah ne bi izdala, kar mi je težko ležalo na vesti. Kaj mi je pomagalo, ko sem se moža spoštovati naučila še le po teli, ko ga več vredna nisem bila. Nikamor si nisem upala, govoriti nisem več znala, vse misli so me bodle, o vsakem tujem berači sem se ustrašila izdajalec, vsak pogovor med ljudmi me je pikal, vsako vprašanje me je vznemirjalo. Tako sem živela. Zato reč naj vse zve, saj je enkrat tega konec. V Trstu, ko sem onega nesrečnega človeka ugnedala, strepetala sem in slutnja me je obšla, da zdaj pride, kar je res prišlo. Zato le pustite, naj me umori, če me hoče. Le poslušati me mora. Zakaj je bil tak z menoj od kraja? Zakaj mi je onega človeka v hišo pripeljal in priliko dal? Vi ste vedeli, da ni prav, da vsega brata vzamem, vi ste mi enkrat odgovorjali, dobro se domišljam. Ali zakaj mi niste vsega povedali, da bi bila jaz, mlada in neumna kakor junica na paši, razumela zakaj? Vi vsi mi niste povedali, da ga moram ljubiti, če ga hočem vzeti in če hočem srečna biti z njim. Kdo mi je to povedal? Mati ne, oče ne, on ne, vi ne, a jaz sama nisem vedela. Vzela sem ga iz lahkomišelnosti in otročje nevednosti. Oni človek še le, njegov znanec Paoli, moral je priti, da mi je povedal, česa pogrešam v zakonu, da mi je iskro ukresal, ki je dremala v meni, iz katere se je razpalila vroča strast, ki me je gnala do tja, kjer sem bila in kjer sem, ki me je v nebesa kazala, pa me v pekel pahnila. Mlad je bil kakor jaz, lep, meni vrsten govoril je kakor je moje vroče srce hrepenelo in kakor še nikdo z menoj ni govoril prej. Jaz sem mu vrjela. Kako ne bi bila, saj se mi je zdelo, da vsak diš v meni resnično njegovih besedi tisočkrat potrjuje. Tačas sem vas proklinjala vse vkup, da ste me nepodučeno in prenačljeno pustili v jarem, ki mi ni bil znan, proklinjala, da ste mi tako vso srečo, vso ljubezen odtegnili, kakor sem jo imela pravico zahtevati jaz, kakor vsaka druga ženska pod solncem, da, še bolj jaz, kot vsaka druga. Zakaj ste me tako nepodučeno pustili, zakaj me je on vzel kakaj mi priliko dal, da sem verjela človeku ki ga zdaj kolnem do nebes? To, to mu dopovedati mi pomagajte, potem naj me zabode, če hoče, ali sama grem na pečino in naj me v morje suče."

"Ubožica! Tudi ko bi ti bili prej pripovedovali n te učili, ne bi bila verjela. Mušici se dopade svetla luč, leti k njej po več roko, nego je v navadnem večernem hladu, pa najde trpljenje in smrt. Jaz to unem. Ali tvoj mož tebi nasproti tega zdaj ne bode hotel, ne mogel umeti. Pusti ga samu meni, s časom mi dopovem sam, kar mu ti hočeš. Zato se moraš od tod umakniti proč," reče župnik.

"Nikamor ne grem." Pri tem, rekel bi, svoje glavne izreku je Vida ostala. Bila je zopet vsa ona kljubovalnost, ona ponosnost v njej, ki ji je kot deklici tako dobro pristala, a vendar kak razloček v njej med tedaj in zdaj!

Kar je župnik rekel in dejal, da bi jo pregovoril, bilo je zastoj. Udala se je v neko spatio in nič ni odgovarjala. Staremu možu je bilo strašno težko pri sre in silno se je bal vsakega prihodnjega dneva.

Ostal je na Samorodini. Hotel je in moral je osebno navzočen biti, kadar pride brat domov, ker le on ga je mogel zadrževati, in bil je tudi namenjen z vso životno močjo, da ne bode kaj silovitega storil.

Čakal je dva, tri dni, pet dni, teden. To je bil strahovito dolg čas, vsak dan leto in več. Antona ni bilo. Župnik je postajal od dne do dne bledejši. Poslal je posle v Trst poizvedavati.

(Dalje prihodnjije.)

Palme.

Spisal Ivan Subić.

(Konec.)

To skrbno ravnanje z dobrotim drevesom je izraz in ostane še mnogo višjega spoštovanja, spomin božje časti, ki so jo nekdanj zvišale palme v vzhodu. Posebno v "srečni" Arabiji je to bogočastje bilo celo razširjeno, tam se je najdalje ohranilo. Še dan danes stoji na gomili Mohamedovi palme, ki so svete častilecem njegove vere. Nikjer se pa ni bogočastje palm tako krepko razvilo, kakor na zelenih otokih neizmernih pustinj, ki krijejo Arabijo in severno Afriko, na oazah. Tu so živeli duhovniki, ki so hranili in gojili svete palme, ter verjeli ljudstvu razlagali božjo voljo in prihodnost. Kamenita miš, postavljena pod svetim drevesom, bila je darivnet oltar. Iz sklenjenja palmovega venca so skleпали vedeži o bodočih stvareh. Razpor, prepri in sovraštvo — vse je moralo mirovati v teh posvečenih krajih.

Navada, obiskovati palmove gozde, ohranila se je do današnjega dne. Kakor pošečejo pri nas gospoda in državniki v hudi polletni vročini kopeli, da si odpočijejo in oddahnajo od dolgega truda, tako zahajajo bogatini in "diplomati" onih krajev v palmove gozde.

Bogočastje palm se je razširilo iz Arabije kmalo po sosednjih deželah ob srednjem morju. Doseglo je do Grkov, ter odločevalo mnogokrat njih verske nazore. Pri Izraelcih je bila palma v veliki časti; njene veje so rabili o imenitnih svečanostih, in od takrat se je ohranilo ime "palmove nedelje" v našem koledarju.

Podoba palme se je bila v teku stoletij tako zvezala s idejami in mišljenjem starih narodov, da je imela tudi velikanski vpliv v umetnosti. Duh posameznih umetnikov se je bil enako tesno, kakor pri vsem ljudstvu, seznanil in sprijaznil z obliko tega drevesa, da jo je nehoti posnemal pri svojih delih. Tako so pač nastali grški stebri s svojimi venci, kapiteli, na vrhu vzvišena podoba palmovega debla in njegove listnega venca, ki se mu ziblje na koncu.

Enake imenitosti za značaj in razvoj narodov, kakor ste jo imeli dateljnova in kokosova palma, druge niso dosegle. One dve dajate v največji obilnosti človeku vsega, česar mu treba za bitje.

Šeststa palma (Corypha umbraculifera) nadomestuje v vzhodni Indiji celo papir. Na njene liste pišejo odatna ljudstva. Znamena je tudi zato, da evete samo enkrat v svojem življenju, a potem se posuši. Ona je najlepša rastlina, kar jih biva na površju naše zemlje.

Njena bližnja sorodnica, mahlasta palma (Borassus flabelliformis), z manjšimi, a v podobi enakimi listi, rabi se kakor kokosova palma. Poleg tega daje še sladkor in sagavo moko. Največ te moke pa se dobiva od prave sagove palme (Sagrus Rumphii) v Indiji. Deblo njeno je kratko, a celo debelo, in ima v sredi mnogo belega, moki podobnega stržena, ki se vozi za sago v naše kraje. Nekdaj so ga celo rabili v zdravništvu, a sedaj so ga že izpodrinile druge tvarine.

Skoraj vse palme imajo v svojem soku mnogo sladkorja, ki ga pod različnimi imeni prodajajo. Celovosek dobivajo v južni Ameriki od neke palme. Deblo njeno je pokrito z voskom in smolo po vrhu. Drevo se mora posekati in vosek olupiti. Praviijo, da se nič ne razločuje od bučelinega.

Plodove druge palme zvečijo prebivalci sandviških orokov tako, kakor pri nas težaki tobak. Kdor se uda tej navadi, postane ne moren kmetu radeče kakor opeka, zobje se počrni — tedaj za evropski okus ne ravno prijetna izprememba obraza. Odatni prebivalci ne gredo nikdar z doma, da ne bi imeli seboj obile zaloge takih "areka-orehov."

Skoraj nemogoče je naštet vso množico stvari, ki jih te in mnoge druge palme človeku tako rekoč vsipavajo v naročje. A že iz teh črtic lahko razvidimo, da je Linne po pravici trdil, da je prava domovina našega roda tam, kjer rastejo palme. Čudil se je, kako moramo bivati v deželah, ki nimajo palm — najbolj naravni živež človekov je njihov plod; pri nas le životarimo, ker si moramo pomagati s žitom in mesom.

Periklej.

M. P.

Kdor rad gleda v nekoliko megleno daljavo zgodovine takih narodov, ki so že dovršili svoj tek, in si, premišljujoč njih dejanje in nehanje, ustvarja vir nauku in veselj, tega bode gotovo zanimalo ona doba grške zgodovine, v kateri so čvrsti Atenjani na vrhuncu svoje slave in sijajnosti bili; posebno pa ga bode zanimal mož ki, je bil tedaj duša vsega bujnega gibanja v atenski državi. V Perikleji je bil združen cvet helenške izobraženosti s čudovito močjo; on je hrepenenje, svojega časa po napredku jasno razumel, po svoji bistroumnosti in po svojem blagem značaju razvil v sebi veličastne ideje, ter je, kolikor je bilo v njegovih ne slabih močeh, tudi uresničil.

Periklej je bil iz plemenite, slavne rodovine. Oče mu je bil Xanthippos, tisti, ki je l. 479 zapovedoval atenskim ladjam v slavni bitki ob mykalskem predgorju, ko so združeni Atenjani in Spartaneci zmagali perzijsko vojno brodogojce. Mati Agarista pa je bila iz imenitnega rodu Alkmaonidov, bratranka slavnega zakonodajalca Kleisthena, ki je bil Solonovo ustavo nekoliko na demokratično plat izpremenil.

Spomini toliko slavnih prednikov so bili vzrok, da je bila v Xanthippovi hiši skrb za blagor domovine tako rekoč rodbinska zadeva; zaradi tega se je že mlademu Perikleju ljubezen do domovine v srcu vnela. Pomnožil so to ljubezen pa še imenitni dogodki, ki jih je doživel v mladih letih; moral je tudi on kot deček rojstno mesto zapustiti in med tem, ko so Perzijani po mestu in po akropoli razsajali, gledal je morda s kake skale salaminskega otoka brezštevilne ladje Perzijanov in trepetaje pričakoval, kaj bode z atenskim ljudstvom, katerega za boj sposobni del se je zibal na dvesto ladjah, pripravljen na boj za bitje ali nebitje: doživel je slavne zmage nad barbari in preroditev rojstnega mesta — gotovo dogodki, ki niso mogli v takem duhu, kakoršen je bil Periklejev, brez mogočnega vpliva ostati. Njegova rodbina je bila v gostinski zvezi z grškimi mogočniki in imela je prijateljev in znančev po celi Grčiji, tako da je na Periklejevem domu najlažje bilo izvedeti, kako stoji politične, znanstvene in umetnostne zadeve po vseh grških deželah.

Roditelji so pa tudi skrbeli za dobro odgojo in koreniti poduk duhovitega dečka. Muziko v grškem pomenu, t. j. lirčne pesmi in sviranje na kitaro in liro ga je učil Pitagorejce Pythokledes. Ko je za druge mladeniče čas prišel, da so nauke na strani pustili, poprijel se je on še le viših vednosti. Željno je zajemal iz virov nove izobraženosti, ki se je začela po modrijanskem širiti iz Jonije po maloazijskem primorju in po otokih in deloma tudi iz južne Italije; kajti tam je cvetoča kupčija ustvarjala premožnost in iz te se je, kakor povsod, ustvarjala omika in olika. Od teh krajev so se vrelci vstajajoče izobraženosti izlivali v Atene in se tam strinjali v vedno mogočnejšo reko.

Od modrijanov se je naučil prezirati veliko teh malenkosti, ki navadnega človeka vznemirjajo, in iznebil se je po njih mnogih predsodkov, kar je storilo, da je bil sam bolj svoboden in je ob enem čez druge imel večjo oblast. Ko je pozneje nekdanj o solnčnem mraku vse mornarstvo mu hotelo obupati, zagrmil je krmarju obliče s plašcem in ga vprašal, zakaj se tedaj, kadar mu draga, daljša in več reč solnce, zakrije, bolj plaši, nego če mu to plašč stori.

Največji vpliv na razvoj njegovega uma in značaja je imel Klazomenčan Anaxagoras z jonske Male Azije, oni modrijan, ki je prvi učil, da je duh začetek vsega, kar je, v dijalektiki pa se je izuril najbolj pri modrijanu Zenonu iz Elea v južni Italiji, učenci Parmenidovem, katerega Aristotel zavoljo bistroumne argumentacije imenuje iznajditelja dijalektike. Pri njem se je izuril, vsako stvar iz raznih stališč jemati, zlasti nasprotja v protivrtni trditvi iskati in tako nasprotnike z nepričakovanim zavračanjem pobijati.

Začel je svoje javno življenje kot vojak in pri vojaščini si je utrdil značaj z neprečutljivima lastnostima, ki sta mu pri poznejšem

delovanju na toliko korist hodila zavednostjo o vsakošnih okoliščinah in odločnostjo. Morda je tedaj tedaj nameraval po tej poti do daj dospeti do časti, katere je bila tedaj v Atenah najprejvrednejša do časti vojskovodje (stratega). Državne zadeve je v tem času prepuščal drugim, dobro vedeč, da zanj še ni prišel čas. Ko je pa Aristides bil mrtev, Themistokles prognan, ko je bil Kimon, vodnik aristokratske stranke, po vojni opravljeni največ zunaj Aten, ko je atenski državi trebalo nove mlade moči, tedaj je stopil Periklej v javnost in začel delati na svoje idce.

Zdaj se je pa odlikoval v svojem življenju po veliki moči, vosti in nekaki imenitni resnolnosti. Ogibal se je sumnih družb, selie in gostij, po katerih je tedanja imenitna mladina atenska strastno hlepela. Le ensamistko se mu je stričnik Evryptolemos ženi, je prišel k svatbenemu obodu, pa predno so začeli piti je napet odšel. Ni ga bilo drugje videti, nego doma, v svetlovalnici in velikem zborišču. Tukaj je hotel resnobno in veličastno. Nikdar ga ni nihče videl, pravili so, da bi se smejal. Za grajo in očitjanje na vladnih ljudi se je malo menil, lahko se reče, da je bil prav po modrijanski neobčutljiv za nje. Nekikrat ga je nek kričavec v daljavi na zborišču opravljal in zmerjal. Periklej je tiho poslušal in mirno svoja opravila izvrševal. Ko je bil zvečer domov, ga je oni kričavec spremljal vedno ga psujoč in sramujoč. Domov prišedši ukazal služabniku, da naj spremljeval domov posveti z lučjo, ker je bil že tema.

Pa tudi za navadno hvalo množice ni dosti maral; zato je sse le redkokdaj pred ljudstvom govoril. Pošiljal je svoje enako misleče prijatelje na govornico in o najimenitnejših zadevah je sam govoril. Zato so ga primerjali salimski trieri, t. j. oni državni dijci, katero so le o najimenitnejših prilikah pošiljali. To niso bile demokratične, to so bile bolj aristokratske lastnosti, kakor pogostoma opazujemo pri modrijansko izobraženih. Poleg vsega tega še je bil neki zelo podoben po obrazu in po milini svojega glasu rajnemu tiranu Peisistratu, in stari, ki so Peisistrata še osebno poznali, so se kar zavzeli o Periklejevem prvem nastopu.

Popularen mož v navadnem pomenu tedaj Periklej ni bil nikdar. On je po vsem svojem mišljenju visoko stal nad atensko množico in okolo njega se je zbirala le majhna družbica, najizobraženejša v Atenah, naprednih idej zavdušana — kakor otrok, okolo katerega so pljuskali valovi ljudskih strasti in strup obrekovanja in napadanja strkali nanj. V najznejšem krogu okolo Perikleja pa so bili modrijan Anaxagora, Damon, Periklejev učitelj v godbi, pa ponej tudi njegov svetovalec v političnih rečeh, Pheidias, najizrednejši kipar grški, in pozneje Aspasia.

Kakor je Periklej v svojem javnem delovanju se kazal nenehno nega naprednim idejam prijaznega moža, tako je bilo tudi njegovo domače življenje pozneje nenavadno. Izprva ni bil srečen v zakon. Vzel je bil neko sorodnico, vdovo znamenitega bogatina. Ali nista se mogla pogajati. Seveda v hiši bogatincev z malenkostnimi prijetnostmi življenja razvajena žena, pa gotovo brez vse omike, kakor so bile vse Atenjanke, ni marala, pa tudi ni bila za resnobnega, zmernemu življenju udatnega, jako izobraženega Perikleja.

Zakon se je razdril; z njim privoljenjem jo je odstopil drugemu. To ni bilo v Atenah nič nenavadnega pa tudi nič nepristojnega po tedanjih postavah in običajih. Ali nekaj nenavadnega je bilo, da je potem vzel tujo, osamljeno žensko, hetero, ravno tako izobraženo kakor lepo Milečanko Aspasio.

Tu nam je treba nekoliko ogle dati tedanje razmere ženstva. Žene junaških rodov, kakor ne nam kažejo Homerovi spevi, kraljice v domačem okrožju, tam goste sprejemajo, srmežljivo se vedejo v moški družbi in mogoče ne varujejo hišno čast. Taki niso več bili na Grškem. Le na odrih gledaliških jih je bilo še videti, v dejanjih, ki so bila vzeta iz starodavnih časov.

(Dalje prihodnjije.)

Za vsebino oglasov ni odgovorna ne upravnništvo ne uredništvo.